

Santa Maria de Lavit

Torrelavit

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Carrer Molí, 56, Lavit
Alçada: 210 m

Coordenades:

Latitud: 41.44671
Longitud: 1.72986
UTM Est (X): 393903
UTM Nord (Y): 4589127

Classificació

Número de fitxa 08287 - 3
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Romànic Modern Contemporani
Segle XI
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Religions i/o funerari
Observacions protecció: BCIN R-I-51-5746. Declaració BOE 29/06/1985 (Veure observacions)
Data aprovació: dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari Sí, IPA, n. 4879
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Religios
Titularitat Privada
Titular: Bisbat de Sant Feliu de Llobregat. c/d'Armenteres, 35 (Sant Feliu de Llobregat)

Descripció

Església de planta rectangular d'una sola nau i coberta amb teulada de teula àrab a doble vessant, rematada a llevant per un absis semicircular precedit d'un arc presbiterial, cobert igualment amb teulada de teula àrab. La porta d'entrada al temple es troba a la façana sud, conservada també de l'edifici original romànic; és d'arc de mig punt, emfasitzada per una arquivolta en degradació i emmarcada per un guardapols motllurat. Aquest guardapols enllaça amb les impostes dels arcs i extradossa les dovelles de l'arquivolta. A la porta d'entrada a l'església, en el coixí esquerre de l'arquivolta exterior i sobre la línia d'imposta, ocupant tot el camp de la dovella, hi ha un grafit en forma de trident que per la seva composició recorda el de l'església de Sant Martí Sadevesa (fitxa 5). Es tracta d'un trident disposat verticalment, amb els tres braços amb la mateixa alçada; en la línia de confluència dels brancals i a cada costat del trident hi ha dues creus de braços iguals. La branca central té l'acabament en forma de creu. A l'igual que el grafit de Sant Martí Sadevesa, el de Santa Maria de Lavit potser té relació amb el dogma de la Trinitat, a partir de l'època de les prèdiques de Sant Atanasi davant de temples d'observança ariana, durant l'Antiguitat Tardana, en una expressió de religiositat popular conservada fins a l'època romànica (J. Miró i Rosinach, 1981). També és factible considerar aquest grafit com una marca de picapedrer. Un estudi de J. A. Ferrer (1975) fet a partir d'algunes mostres conservades en terres gallegues identifica formes forçades a la seu d'Orense i a la catedral de Santiago de Compostel·la, entre d'altres. També se'n poden trobar alguns exemples a la catedral de Roda d'Isàvena o a la de Tarragona, tots ells semblants, encara que disposats de forma diferent (horitzontal, a dreta o esquerra, o vertical, amunt o avall). En tots els exemples esmentats, a diferència del de l'església de Lavit, mai no apareix el signe cruciforme; però aquest detall no pot fer oblidar la coincidència de les marques en les dues esglésies del terme de Torrelavit relativament pròximes. L'aparell d'aquesta façana és de carreus a penes escairats, disposats en filades uniformes i regulars. És molt més regular en la formació del portal, de carreus de pedra sorrenca, i palesa formes ja avançades de la tecnologia constructiva del romànic. L'interior del temple està reformat modernament, si bé conserva l'estructura arquitectònica que al segle XVIII va fer mossèn Antoni Alzina (1736-1776), consistent principalment en el sobrealçat de l'església, que permet observar el primitiu campanar romànic d'espadanya de dos ulls. L'ampliació de la part de l'absis, on s'ubica actualment l'altar major, dedicat a l'Assumpció de la Mare de Déu, es va fer després de la guerra Civil (1936-1939). A l'enrajolat actual del terra hi ha una marca corresponent al perímetre del mur original de l'església romànica. Cal destacar també, al mur nord, la capella actualment dedicada a Sant Joan Baptista, que conserva, a la volta, la policromia original del segle XVIII, de l'època del sobrealçament del temple.

Observacions:

El recinte actual on s'ubica aquest bé patrimonial forma part del BCIN R-I-51-5746. Aquest BCIN atorga protecció legal a les restes de l'antic castell de Lavit (veure camp "Història"). Les minses restes que queden d'aquesta construcció defensiva no permeten conèixer el perímetre exacte del que va ser el castell.

Història

L'església de Santa Maria de Lavit va néixer estretament vinculada al castell de Lavit, del qual era la capella. El castell de Lavit apareix esmentat l'any 956 en la venda d'un alou feta per Aigone i la seva muller

Anlo a Gilmon, dit Ènnyec. El castell fou en els seus orígens de la nissaga de Mir Geribert, el qual l'any 1041 hi presidí un judici en cort sobirana. En morir Mir Geribert el 1060, el castell passà a la seva descendència. Els Santmartí posseïren l'alta jurisdicció del terme fins almenys Guillem V de Santmartí, ja que en el seu testament de 1180 només s'esmenta els béns que té al castell de Lavit. Això sembla indicar que ja no tenia el domini directe del castell. Al mateix temps degué actuar dins el terme una nissaga de castlans. Guillem de la Granada en el seu testament del 1198, en el qual signà com a marmessor Ramon de Lavit, deixà el castell de Lavit a la seva neboda Saurina. Al començament del segle XIV el castell fou adquirit per Eimeric de Bellvei, i poc després, l'any 1365, fou comprat per Joan d'Olzinelles, fill d'un conseller reial. Tot seguit, l'any 1372 el rei va cobrar la jurisdicció del lloc i el castell esdevingué patrimoni reial. Aquesta situació es prolongà per poc temps. L'any 1380, Jaume Desfar, conseller reial, va comprar al rei la jurisdicció. Aquesta família la retingué fins al 1405, data en què va vendre el castell a l'orde de l'Hospital. Aquest orde va concedir un privilegi municipal al lloc de Lavit i va posseir drets sobre el castell fins almenys el 1809. Tanmateix, consta que al segle XVIII l'alta jurisdicció de Lavit era de la corona. És molt probable que la primitiva església del castell fos consagrada, doncs, per Guislabert, vescomte i bisbe de Barcelona, entre el 1035 i el 1062. Segui com sigui, a mitjan segle XI el temple estava en construcció. L'any 1030 Ermengarda, mare del magnat de la frontera Mir Geribert, deixà un conjunt de béns que tenia a Lavit per tal que es pogués fer la dedicació de Santa Maria de Lavit. També el 1048 el levita Bonfill, marit de Bonadona, llegà dos mancusos a l'obra de Santa Maria. Es coneixen diversos clergues que regiren aquesta església: Guillem Bernat (1134), Berenguer (1148), o Berenguer de Badalona, que l'any 1170, juntament amb el prevere Ramon, establiren un mas prop de Santa Maria de Lavit. L'església del castell es degué abandonar al segle XIII i se'n construí una de nova, també romànica, damunt les antigues dependències del castell del segle XI. Això es pot deduir de les excavacions que s'han realitzat al subsòl de l'església, ja que hi ha aparegut diversos murs durant les obres de reforma del temple.

Bibliografia

A.A.V.V. (1992): "CATALUNYA ROMÀNICA". Vol. XIX: El Penedès. L'Anoia. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, p. 40; 205-208. A.A.V.V. (2009): "Torrelavit. Mirades creuades". Edicions i Propostes Culturals Andana, S.L., Vilafranca del Penedès, p. 69 - 71. LLORAC I SANTIS, Salvador (2003): "Torrelavit. Ahir i avui d'un poble del Penedès". Edita: Ajuntament de Torrelavit, p. 263 - 275. MIRÓ I ROSINACH, Josep (1981): "Troballes de grafitis medievals a Catalunya". DIPLOMATARI, any II, núm. 6. Barcelona, p. 43-44. MORET, Anna; VILANOVA, Oriol (2009): "Les rutes de Mir Geribert. 8 itineraris pel romànic de l'Alt Penedès." Edicions i Propostes Culturals Andana. Vilafranca del Penedès, p. 97 - 98.

